

Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім.Івана Огієнка/За редакцією О.В.Гаврилова, В.ВІ.Співака. – XVII в двох частинах, частина I.Серія:Соціально-педагогічна. - Кам'янець-Подільський:ПП Медобори – 2006,2012. – С.193-198.

УДК 376.6

Яковлева С.Д.

Херсонський державний університет

## **НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК ПРОВЕДЕНОГО КОРЕКЦІЙНОГО ВПЛИВУ НА ДІТЕЙ З ВАДАМИ РОЗВИТКУ**

Успішність навчання є показником ефективної розумової діяльності дитини. Вона залежить від психофізіологічних особливостей особистості, психомоторних властивостей та емоційного стану особи.

Психофізіологічні фактори відіграють в даному випадку важливу роль. Властивості нервової системи в дітей молодшого шкільного віку почали досліджуватися лише останнім часом. При дослідженні рухливості нервових процесів було отримано пряму залежність з учбовою діяльністю і визначено напруженість функціонального стану при виконанні завдань [2].

Вивченням психофізіологічних параметрів в молодших школярів займалася Борейко Т.І (1993), яка визначала силу нервових процесів та ФРНП і показала, що стан ВПФ, а саме пам'яті, уваги, мислення впливає на успішність навчання і залежить від їх рівня [1].

Кількість робіт, які висвітлюють залежність навчальної діяльності від стану психофізіологічних функцій є недостатньою, а роботи в яких відображено дану залежність в дітей з вадами розвитку різних категорій є практично відсутніми.

Для визначення залежності навчальної діяльності від стану психофізіологічних функцій було обрано рівень успішності учнів молодших

класів за напрямками дисциплін: природничий цикл, математичний та мовленнєвий (письмо) цикли.

Учні молодших класів з сенсорною слуховою вадою в процесі проведення корекційного навчання (за програмою спеціального навального закладу) та додаткового корекційного впливу виявили наступні результати рівня успішності. Табл. 1.

Таблиця 1.

Показники рівня успішності учнів молодших класів з слуховою сенсорною вадою за предметними циклами

Групи респондент	Типи сили НП	Показники рівня успішності учнів за предметними циклами					
		Природничий цикл		Цикл математичних дисциплін		Мовленнєвий цикл (письмо)	
		до	після	до	після	до	після
Слабочуючі учні навчання n-56	Сильний n- 19	6,68±0,28	* 8±0,32	6,63±0,33	* 7,58±0,29	6,0±0,32	6,79±0,5
	Середній n- 20	4,55±0,47	5,55±0,44	5,0±0,37	5,8±0,54	4,35±0,51	5,45±0,54
	Слабкий n- 17	4,06±0,42	5,41±0,55	4,47±0,68	5,41±0,66	4,24±0,47	5,5±0,41
Слабочуючі учні корекція	Сильний n-22	7,0±0,43	** 8,73±0,39	6,59±0,42	* 7,95±0,32	6,0±0,43	* 7,32±0,35
	Середній n-22	4,59±0,42	** 6,68±0,5	5,18±0,46	6,59±0,54	4,27±0,34	** 6,05±0,51

Слабкий n-19	4,05±0,44	5,79±0,47 <sup>*</sup>	4,47±0,47	5,95±0,57	4,26±0,47	5,74±0,6
-----------------	-----------	------------------------	-----------	-----------	-----------	----------

Примітка: \* достовірність показників в процесі навчання або корекції (p<0,05);

\*\* достовірність показників в процесі навчання або корекції (p<0,001)

Результати таблиці 1 свідчать про підвищення успішності навчальної діяльності по всіх дисциплінах, при чому показники рівня успішності при застосуванні додаткової корекції достовірно підвищилися в учнів з сильним типом НП по всіх циклових дисциплінах. У природничому циклі дисциплін в даної категорії учнів – на 24,7 %, тоді як в подібній підгрупі під час навчання хоча показали достовірне збільшення, лише на 19 %. Математичний цикл дисциплін виявив збільшення показників успішності навчання при застосуванні додаткової корекції на 20 %, а при навчанні за програмою школи – на 14 %.

Мовленнєвий цикл дисциплін (письмове мовлення) показало покращення успішності на 22 % під час застосування корекції і це було достовірне підвищення результатів (p<0,001), а під час навчання – на 13 %, але достовірними ці показники не були.

Підгрупа учнів з серсорною вадою середнього типу сили НП з природничого циклу дисциплін показала підвищення рівня успішності за програмою спеціального закладу на 21,9 %, а при застосуванні додаткової корекції – на 45,5 %, що було статистично достовірним (p<0,001). З математичного циклу дисциплін навчальна успішність підвищилася під час навчання на 16 %, а при застосуванні додаткової корекції – на 27,2 %, але ні в одному з даних випадків результат не був статистично достовірним.

Мовленнєвий цикл дисциплін представив збільшення на 28,2 % після навчання та на 41,7 % (p<0,001) після корекційного додаткового впливу.

Підгрупа слабочуючих учнів з слабким типом сили НП виявила підвищення успішності навчання з природничого циклу дисциплін: після навчання – на 33 %, але не була статистично достовірною, а після корекційного впливу достовірно підвищилася на 42,9 % ( $p < 0,001$ ). Математичний цикл дисциплін показав підвищення успішності після навчання – на 21 %, а корекції – на 33 % без ознак статистичної достовірності.

Цикл мовленнєвих дисциплін в дані підгрупі слабочуючих учнів представив підвищення успішності навчання після програмного застосування на 30,4 %, а після корекційного додаткового впливу – на 34,7 %.

Одержані дані свідчать про правильно вибраний напрямок корекційного втручання і доцільності роботи з учнями відповідно до сили їх НП, оскільки під час діяльності не спостерігалось підвищення стомлення, що би могло призвести до нервового зриву.

Дослідження рівня успішності учнів молодшого шкільного віку з вадами інт електу дало можливість виявити наступні результати, які представлені в таблиці 2.

Таблиця 2.

Групи респондент	Типи сили НП	Показники рівня успішності учнів за предметними циклами					
		Природничий цикл		Цикл математичних дисциплін		Мовленнєвий цикл (письмо)	
		до	після	до	після	до	після
Розумово відсталі учні (навчання) n-46	Середній n- 24	5,0±0,37	6,25±0,38	4,67±0,37	6,08±0,39	4,83±0,32	* 6,04±0,36
	Слабкий n- 12	3,82±0,35	4,77±0,41	4,05±0,4	5,14±0,42	3,9±0,36	4,68±0,39
Розумово відсталі учні	Середній n-22	5,0±0,41	* 6,64±0,54	4,68±0,34	** 6,68±0,44	4,86±0,39	** 6,59±0,47

	Слабкий n=21	3,8±0,31	** 5,29±0,42	4,05±0,45	* 5,62±0,34	3,9±0,37	* 5,43±0,45
--	-----------------	----------	-----------------	-----------	----------------	----------	----------------

Примітка: \* достовірність показників в процесі навчання або корекції (p<0,05);

\*\* достовірність показників в процесі навчання або корекції (p<0,001)

Як видно з наведених у таблиці даних, результати співставлень були вищими в РВ учнів з середнім типом сили НП після застосування додаткової корекції, ніж після запровадження програмного навчання спеціальної загальноосвітньої школи.

З циклу природничих дисциплін успішність РВ учнів з середнім типом сили НП підвищилася: після навчання за шкільною програмою на 25 % без математичної достовірності, а після застосування додаткової корекції – на 32,8 %, що було статистично достовірним (p<0,05) . З циклу математичних дисциплін в даній підгрупі учнів успішність після програмного навчання підвищилася на 30 %, а після запровадження додаткової корекції – на 42,7 % і була статистично достовірною. Мовленнєвий цикл дисциплін (письмо) показав підвищення успішності після програмного навчання на 25 %, що було статистично достовірним (p<0,05), а після корекції – на 35,6 % (p<0,05).

Розумово відсталі учні з слабким типом сили НП також показали підвищений результат запровадженого навчання та корекції відповідно на 24,8 % - навчання та 39,2 % (p<0,05) – корекції.

Виходячи з наведених даних можна зробити висновок, що учні з високим рівнем сили НП та ФРНП показали високий рівень успішності, а в учнів з слабким типом сили НП успішність була значно нижчою, хоча під впливом додаткової корекції зазнала позитивних змін, що свідчить про доцільність визначення стану ФРНП та сили НП в РВ учнів для створення індивідуальних корекційних програм.

Рівень успішності учнів молодшого шкільного віку вивчався і в групі учнів з ДЦП. Більш наочно дані результати представлені в таблиці 3.

### Звлежність

успішності навчання від сили та ФРНП зазначає і В.С.Лізогуб (2001). Автор вказує на достовірний зв'язок між успішністю навчання, з одного боку, та функціональною рухливістю та силою НП, функцією пам'яті та уваги – з другого боку. Висновок про зв'язок успішності навчання з властивостями основних НП підтверджується і різницею середніх показників експертних оцінок між групами обстежуваних з різним рівнем розвитку цих властивостей [3].

Таблиця 3.

Показники рівня успішності навчання учнів молодших класів з ДЦП в процесі навчання та додаткового корекційного впливу

Групи респондентів	Типи сили НП	Показники рівня успішності учнів за предметними циклами					
		Природничий цикл		Цикл математичних дисциплін		Мовленнєвий цикл (письмо)	
		до	після	до	після	до	після
Учні з ДЦП навчання n-58	Сильний n- 18	5,83±0,39	7,44±0,35	6,94±0,43	7,72±0,33	5,5±0,31	6,17±0,26
	Середній n- 24	5,79±0,32	6,92±0,33	5,75±0,36	* 7,46±0,35	5,5±0,28	* 6,62±0,35
	Слабкий n- 16	3,88±0,43	* 5,13±0,48	4,31±0,54	5,5±0,51	3,88±0,52	4,81±0,48
Учні з ДЦП корекція	Сильний n-20	5,8±0,39	* 8,15±0,38	7,0±0,34	* 8,35±0,23	5,5±0,32	* 6,9±0,4

Середній n-19	5,79±0,38	* 7,16±0,4	5,74±0,36	* 7,89±0,45	5,58±0,29	* 7,05±0,41
Слабкий n-16	3,88±0,43	* 5,13±0,48	4,31±0,54	5,5±0,52	3,88±0,52	4,81±0,48

Примітка: \* достовірність показників в процесі навчання або корекції (p<0,05);

\*\* достовірність показників в процесі навчання або корекції (p<0,001)

Дані таблиці 3. свідчать про підвищення рівня успішності навчання як після програми спеціального навчального закладу, в даному випадку – це інтернат для дітей з ДЦП та реабілітаційний центр, а також після додаткового комплексного корекційного впливу на дітей даної групи.

Так в підгрупі учнів з ДЦП з сильним типом НП після навчання відмічалось деяке підвищення рівня успішності з усіх предметних циклів: з природничого циклу дисциплін на 27,6 %, з математичного – на 12 %, з мовленнєвого – на 12 %, але дані не були статистично достовірними.

Підгрупа учні з ДЦП, яка одержувала додаткову корекцію з усіх циклів навчальних дисциплін виявила достовірне покращення навчальної діяльності.

Підгрупа дітей з ДЦП з середнім типом сили НП показала достовірне підвищення результатів навчальної успішності при вивченні циклу математичних та мовленнєвих предметів за програмою навчального закладу, в той час коли учні з ДЦП, що одержували додаткову корекцію представили достовірне покращення успішності з усіх предметних циклів.

Підгрупа учнів з ДЦП з слабким типом сили НП виявила достовірне підвищення успішності навчання лише з предметів природничого циклу при застосуванні навчальної шкільної програми як і учні, які одержували додаткову корекцію.

Такі результати підгруп учнів з слабким типом сили НП свідчать про тісний зв'язок стану дрібної моторики, яка в дітей даної групи значно відстає в силу пошкодження рухових зон кори півкуль головного мозку, з процесами ВНД. Тобто письмове мовлення затримується у формуванні, що пов'язано з основною вадою.

Отже, результати досліджень свідчать про те, що генетично детерміновані властивості ВНД безпосередньо впливають на успішність навчання учнів молодшого шкільного віку і залежать від типологічних властивостей основних нервових процесів.

Максимальний темп аналітичної діяльності забезпечується функціональною рухливістю нервових процесів та силою нервових процесів, тобто нейродинамічними характеристиками робочих актів та здатністю тривалий час утримувати ефективну працездатність головного мозку, а відтак зазначимо, що успішність навчання напряду залежить від індивідуальних типологічних властивостей ВНД.

#### Література:

1. Борейко Т.І. Стан властивостей основних нервових процесів, пам'яті, уваги, успішності навчання у дітей молодшого шкільного віку: Автореф. дис. ...канд.мед. наук. – Київ, 1993. – 19 с.

2. Кольченко Н.В. Подвижность основных нервных процессов и работоспособность в первой и второй сигнальных системах у людей разного возраста // Физиология и патология высшей нервной деятельности. – К., 1965. – 68-71

3. Лизогуб В.С. Онтогенез психофізіологічних функцій людини: Автореф. дис. ...докт. біологічних наук: 03.00.13/ Київський національний університет ім. Т.Шевченка. – К, 2001. – 29 с.

**Анотація.** В статті представлено результати успеваемости учнів молодших класів з вадами розвитку в процесі навчання їх за програмами спеціальних навчальних закладів та під впливом додаткового корекційного навчання в залежності від стану їх психофізіологічних функцій.

**Ключові слова:** діти з вадами розвитку, слухова сенсорна вада, розумова відсталість, дитячий церебральний параліч.

**Аннотация.** В статье представлено результаты успеваемости учащихся младших классов в пороками развития в процессе учебной деятельности по



программам специальных учебных заведений и под влиянием дополнительного коррекционного влияния в зависимости от состояния их психофизиологических функций.

**Ключевые слова:** дети с пороками развития, слуховой сенсорный порок, умственная отсталость, детский церебральный паралич.

**Annotation.** In the article the results of progress of schoolchildren are presented in by teratosiss in the process of educational activity on the programs of the special educational establishments and under influence of additional correction influence depending on the state of their psychofisiological functions.

**Keywords:** children with teratosiss, auditory sensory vice, mental backwardness, child's cerebral paralysis.

Яковлева Світлана Дмитрівна – завідувач кафедри корекційної освіти Херсонського державного університету, кандидат медичних наук, доцент

м.Херсон, вул 40 років Жовтня,27, Херсонський державний університет, 73000.

Домашня адреса: м.Херсон, вул 3-я Текстильна, 26, 73030

Конт. телефон: дом. (0552) 356035, моб. (050) 3961470